

NEKA ISKUSTVA IZ OSLOBODILAČKIH RATOVA VOĐENIH POSLE DRUGOG SVETSKOG RATA

Poznavanje ekonomsko-društvenih promena posle drugog svetskog rata bitna je pretpostavka za shvatanje karaktera i fizionomije oslobodilačkih i revolucionarnih pokreta u savremenom svetu.

Istorijsko buđenje naroda u toku i posle drugog svetskog rata zahvatilo je stotine miliona ljudi i obespravljene narode pretvorilo u aktivne stvaraoce sopstvene sudbine. U analizi zbivanja u svetu drug Tito je borbu naroda afričkog i azijskog kontinenta i zemalja Latinske Amerike nazvao »grandioznim procesom čija je bitna karakteristika stvaranje novih nacionalnih država i njihova borba za nezavisnost i ravnopravnost u međunarodnim odnosima«¹.

Reč je o dubokim društveno-političkim procesima koji su iz temelja potresli stari kapitalistički i imperijalistički svet, odnosno o procesima kojima je počela nova epoha u razvoju čovečanstva. Opštu krizu kapitalizma i raspadanje kolonijalizma prati proces nacionalnog oslobođenja mnogih naroda. Za relativno kratko vreme likvidirane su velike kolonijalne imperije i stvoren je velik broj novih država. Dok su prve godine nakon drugog svetskog rata značile lančanu reakciju raspada kolonijalizma u Aziji, druga decenija je pripala afričkom kontinentu. Društveno-ekonomske i političke promene u zemljama Latinske Amerike imaju specifične oblike, što je posledica istorijskog i društveno-ekonomskog razvoja.

Uporedo sa antikolonijalnom borbom i definitivna afirmacija socijalizma kao svetskog sistema je, takođe, bitno obeležje savremene epohe.

Drug Tito u poruci sovjetskim rukovodiocima povodom 50-godišnjice sovjetske države kaže: »Pobjedom velike Oktobarske revolucije pod rukovodstvom Lenjina i KPSS i stvaranjem prve države radnika i seljaka, socijalizam je postao stvarnost. Time je otvoren

---

¹ Osmi kongres SKJ, Beograd, 1964., str. 15 — 16.

put za ostvarenje historijskih ideala i težnji radničke klase i svih naroda svijeta.

Prvi put u historiji radnička klasa jedne zemlje uzela je vlast u svoje ruke. To je ojačalo vjeru radničke klase i ugnjetenih naroda drugih zemalja u mogućnost uspješne borbe protiv reakcionarnih snaga, a za oslobođenje, ravnopravnost i socijalističke društvene odnose«.

Socijalizam je definitivno prestao da bude samo idejno strujanje, politički pokret ili društveni »eksperiment«. Savremeni socijalizam je postao stvarnost, materijalna snaga i ekonomski, socijalni i kulturni činilac, koji odlučujuće utiče na opšti svetski društveni razvoj i politički odnos snaga. To znači da je svetski monopol kapitalizma i kolonijalizma razbijen, jer je već više od jedne trećine čovečanstva istrgnuto ispod njegove vlasti i dominacije.

Međutim, i ti procesi i odnosi među socijalističkim državama stvaraju nove dileme, protivrečnosti i probleme koji se neposredno odražavaju i na uslove borbe kolonijalnih naroda za slobodu i očuvanje slobode i nezavisnosti.

Bezmalob, svi oslobodilački i revolucionarni ratovi i pokreti imaju zajedničke karakteristike i iskustva, pre svega u revolucionarnim ciljevima, osnovnim principima strategije, a po mnogo čemu i taktike. No, valja odmah istaći da jasni politički ciljevi, pravedan karakter rata i volja za otporom nisu dovoljni. Oni su samo bitna pretpostavka uspeha, jer su za uspešno vođenje rata i oružane borbe, za uspeh i pobjedu revolucije neophodne odgovarajuća odbrambena organizacija i priprema društva, odnosno adekvatna *doktrina i vojna strategija*.

Za oslobodilačke i revolucionarne ratove vođene nakon drugog svetskog rata može se, pored ostalog, konstatovati i ovo:

Gotovo svi ratovi i pokreti imali su *antikolonijalno i revolucionarno obeležje*. U njihovoj osnovi sublimirana je oslobodilačka i klasna komponenta s perspektivom socijalističkog društvenog preobražaja prema konkretnim društveno-istorijskim uslovima. Agresori, odnosno postojeći kolonijalni režimi, uvek su nastojali ili nastoje da konstituišu vojno-politički aparat i kvislinške formacije na koje bi se oslanjali u borbi protiv naroda. Osnovi tog kvislinškog aparata su konzervativne, stare klasne, verske, političke i vojne strukture. Tako je bilo u Alžiru, Keniji, Malaji i Indoneziji, a tako je danas i u Južnom Vijetnamu, Kambodži, Angoli i drugde.

Oslobodilački i revolucionarni ratovi vođeni su na principima *partizanskeg ratovanja*, prilagođenog konkretnim uslovima, tradiciji i ratištu.

Oružane snage su nastajale u toku borbe i narastale od gerilskih grupa i odreda do regularnih jedinica, sposobnih i za složenija kombinovana »frontalna« i partizanska borbena dejstva. *Oslonac na sopstvene snage* u borbi bila je bitna pretpostavka uspeha. Problemi i teškoće obično su se javljali tamo gde oslobodilačke snage nisu imale potreban stepen samostalnosti, ili su suviše zavisile od spoljnog uticaja i pomoći.

Svi revolucionarni i oslobodilački pokreti nisu imali iste organizacione oblike i ustrojstvo *revolucionarne vlasti* i oružanih snaga, niti su klasične političke stranke i komunističke partije uvek bile organizator i nosilac borbe.² U svim tim pokretima stvarao se širok *narodni front* otpora koji je okupljao najprogresivnije i rodoljubive snage naroda. Jedinstvo progresivnih snaga i naroda bitna je pretpostavka za uspešnu oružanu borbu i konačnu pobedu.

Većina oslobodilačkih ratova nakon drugog svetskog rata vođena je u vrlo složenim uslovima *blokofske podele* sveta, u globalnoj konfrontaciji supersila, koje su zainteresovane za svaki region u svetu, jer je on po blokovskoj logici ulazio u sferu nećijih globalnih strategijskih interesa. Zbog toga je postojala opasnost da narodi koji se bore za slobodu postanu objekti i sredstvo različitih dogovora i kompromisa velikih sila, ili da se rešenja o njihovoj sudbini donose mimo njih, »za zelenim stolom«, tj. da se traže i nalaze takva rešenja koja nisu rezultat odnosa snaga i pobeđe oslobodilačkih snaga na bojnopolju.

Naposletku, valja istaći i to da su se gotovo svi oslobodilački ratovi vodili ili se i sada vode u uslovima *tzv. lokalnih (ograničenih) ratova*, što otežava položaj i uslove borbe oslobodilačkih snaga. Za male narode to su *totalni ratovi* u pravom smislu te reči, jer se u njima angažuju sve snage i sredstva, a za agresore lokalni ratovi su samo sredstvo za realizovanje širih globalnih strategijskih interesa. To najbolje potvrđuju ciljevi američke agresije u Vijetnamu i šire u području Dalekog istoka.

Poznato je, na primer, da je Južni Vijetnam samo jedna od karika u lancu američkih baza u sistemu *tzv. pacifičke odbrane*, koja se proteže od Japana preko Okinave do Malajskog arhipelaga. Razmeštaj i brojnost američkih snaga na području Pacifika i Azije upućuju na zaključak da su njihove ambicije veće od ciljeva koje imaju

---

² KP Alžira npr., zbog oportunitizma i sektaštva ostala je po strani u sudbonosnim danima početka ustanka. Na istorijskom kongresu u Sumamu 1956, konstatovano je: »da KP nije uspela da odigra ulogu vrednu da se zabeleži«.

»Pokret 26. juli« čiji su pokretači napredni studenti bio je pokretač revolucije na Kubi, dok je KP u početku bila po strani i čak ustanak okvalifikovala kao avanturizam i »terorističku brzopletost«.

na Indokineskom poluostrvu. Sjedinjene Američke Države očigledno teže da učvrste i ojačaju kružnu strategijsku osnovicu prema komunističkom svetu. Sa aerodroma u Tajlandu, na primer, bombarderi B-52 mogu da pokriju veliki deo teritorije Kine, i južna područja Urala i Sibira u SSSR-u, a sa Okinave — gotovo celokupni azijski deo SSSR-a. To isto, a i više, mogu nuklearni projektili iz mora i okeana tog regiona.

Međutim, postoji još jedna veoma značajna strategijska dimenzija vijetnamskog rata, i ne samo njega. Reč je o složenom odnosu u trouglu SAD — SSSR — NR Kina. Ovaj rat dovodi i do produbljenja jaza u sovjetsko-kineskim odnosima. »Centralna stvar koju treba da imamo na umu« — rečeno je u američkom Senatu —« jeste da ne smemo učiniti ništa što bi ujedinilo Ruse i Kineze. To je osnovna postavka koja treba da preovlađuje u svim diskusijama koje se odnose na vojnu i spoljnu politiku u Aziji. Najveća prednost koju imamo jeste rascep između Sovjetskog Saveza i komunističke Kine. Tu prednost nismo imali za vreme sukoba u Koreji.«³

*

Iako iskustva i borbe svih naroda zaslužuju pažnju, težište ovog razmatranja biće na *iskustvima sa vijetnamskog ratišta*, jer se borba vijetnamskog naroda odvija u izvanredno teškim opštim i posebnim uslovima. Ratuje se s jednom od najmodernijih armija i zemljom čiji je ekonomski potencijal najveći u svetu u uslovima složenih odnosa supersila i Kine i njihovih interesa, strategijskih planova i ciljeva u širem regionu jugoistočne Azije.

Suština *američke vojne strategije* u Južnom Vijetnamu je u tome da se snagom oružja, psihološko-propagandnim pritiscima i ekonomskom moći slomi otpor naroda i na taj način osigura oslonac za ostvarenje dugoročnih strategijskih planova u tom području. Sredstva i forme strategije rata su se menjala. Amerikanci su u početku angažovanja u Južnom Vijetnamu računali s tim da će pomoću dolara i »savetnika« osposobiti sajgonski režim da se sam obračuna s narodnim ustankom. A kad im to nije uspelo angažovali su »specijalne snage«, da bi na kraju sopstvenim snažnim oružanim snagama postale glavni akter u vijetnamskoj drami. Prema tome, eskalacija je bila logična, ukoliko su neuspesi bili sve očividniji.

---

³ U istom smislu pisao je poznati američki vojni komentator Nenson Boldvin u *Njujork Tajmsu* »Naši stručnjaci za komunizam primetili su sa interesovanjem da se uporedo sa širenjem vijetnamskog rata i povećanjem američke angažovanosti proširivao jaz između Pekinga i Moskve« (Andro Gabelić: »Strategija vijetnamskog rata«).

Gotovo u svim fazama rata — a njih je bilo više — stratezi u Pentagonu su menjali dotadašnja i tražili nova, »adekvatnija« vojna rešenja. Međutim, sve strategijske koncepcije su redom, jedna za drugom, doživljavale krah. Ređale su se razne vojne koncepcije — od »strategijskih sela«, »masne mrlje«, »pacifikacije«, »pretraži i uništi«, »očisti i utvrdi« do »vijentamizacije«. Za sve te neprijateljeve koncepcije oslobodilačke snage su našle inventivna rešenja i odgovore i uspele su da održe strategijsku inicijativu.

Kada su neuspesima na ratištu bili prinuđeni da u pregovorima traže izlaz, pokazali su se neloyalni i neiskreni sagovornici. Nastojeći da iznude takva rešenja koja odgovaraju njihovim ciljevima preduzeli su *vazdušni rat* bez presedana u istoriji, kako bi slomili volju za otporom naroda Severnog Vijetnama i tako im diktirali uslove za pregovore. Hrabri vijetnamski narod će i to stojički i dostojanstveno izdržati i ostvariti svoje nacionalne težnje.

Poznato je koliko su američke snage angažovane u vijetnamskom ratu. Godine 1969, na primer, Amerikanci su tamo angažovali 44 odsto svih efektiva KoV, 70 odsto mornaričke pešadije, čak 77 odsto vazdušnodesantnih i vazdušnopokretnih snaga i oko 50 odsto taktičke avijacije. Na samom ratištu bilo je više od pola miliona Amerikanaca i 800.000 sajgonskih vojnika i vojnika drugih američkih saveznika, pored snaga koje su se nalazile u bazama u Tajlandu i na Pacifiku, koje su takođe angažovane u ratu.⁴

Finansijska sredstva za rat iznosila su, na primer, 1969. godine 1/3 vojnog budžeta, odnosno oko 30 milijardi dolara godišnje. To je više od ukupne sume godišnjeg budžeta svih američkih saveznika u NATO-paktu, više nego što je koštao ceo rat u Koreji (1950—1953), ili 12 puta više nego što je alžirski rat u najtežim trenucima koštao Francuze. Pedantni statističari su izračunali da ubijanje jednog vojnika FNO staje 350.000 dolara, a samo snabdevanje jedinica KoV 600 dolara svake sekunde.

Od takve vojne sile, koncentrisane na relativno malom prostoru, morala se očekivati vojno-strategijska koncepcija koja je računala na ofanzivna dejstva. Američki komandanti slepo su verovali u snagu vatre i pokreta. Očekivali su brz vojnički uspeh i verovali u tzv. moderan blickrig, u kome će trijumfovati jake snage KoV-a uz veoma snažnu podršku helikoptera i avijacije. Polazeći od toga, upotreba snaga se ogleдалa u sledećem:

⁴ »U 1968. i 1969. godini na vijetnamskom ratištu dejstvovalo je ukupno 50 divizija, preko 40 samohodnih brigada i pukova razne namene, više od 8.000 oruđa zemaljske artiljerije i minobacača, oko 6.500 protivavionskih oruđa, 1.800 borbenih aviona, 3.200 helikoptera i pomoćnih aviona i više od 200 ratnih brodova«. (Andro Gabelić: »Strategija vijetnamskog rata«).

— snažnim i odlučnim dejstvom pokretnih snaga KoV, uz podršku jake avijacije i helikoptera, skršiti otpor oslobodilačkih snaga, ostvariti inicijativu na celom ratištu, prisiliti protivnika na teške iznuravajuće odbrambene borbe, izolovati oslobodilačke snage od Severnog Vijetnama i spoljnog sveta uopšte; takvim brzim i pokretnim dejstvom ispresecati oslobođenu teritoriju, razbiti oslobodilačke snage na nekoliko delova, okružiti i uništiti glavne grupacije;

— vojnim, ekonomskim i psihološko-propagandnim merama i svim oblicima pretnji i represalija odvojiti oslobodilačke snage od naroda i tako im uskratiti podršku, lišiti ih materijalnih sredstava i drugih uslova za borbu i otpor;

— vazдушnim napadima na Severni Vijetnam onemogućiti pomoć oslobodilačkim snagama na jugu, razoriti glavne vojne objekte, industrijske kapacitete i saobraćaj, ubiti volju naroda za daljim otporom;

— preduzeti mere za stabilizovanje kvislinškog režima i efikasnije angažovanje njegovih snaga u borbenim dejstvima i za kontrolisanje teritorije.

Nemoć i slabosti takve vojne strategije došle su do punog izražaja i ukazale su na krizu klasične vojne organizacije i armije (čak i američke koja se veoma solidno priprema za partizansko ratovanje) u sukobu s dobro organizovanim oslobodilačkim snagama i narodom. Gotovo svi ratovi nakon drugog svetskog rata pokazali su da klasične armije nisu uspele da ostvare svoje planove u sukobu sa oslobodilačkim snagama, da su se, po pravilu, pokazale glomazne, krute, nepokretne i, u krajnjoj liniji, neefikasne, jer — kako kaže Volter Lipman — »šlon ne može da uništi komarce«.

Ne ulazeći u sociološke i političke uzroke ove pojave, na primeru dejstava oslobodilačkih snaga u vijetnamskom ratu može se ukazati na vojnostrategijske razloge neefikasnosti i nemoći klasične armije i neodrživost vojno-strategijskih koncepcija koje računaju samo na moderan blickrig.

Pre svega, treba konstatovati da je revolucionarna politička platforma FNO stvorila povoljne uslove za najšire učešće naroda u oružanoj borbi i otporu.⁵ Pored jasnog političkog programa, FNO je koncipirao i odgovarajuću *vojnu strategiju i taktiku*, kojima se već

---

⁵ U programu FNO, pored ostalog se kaže: »Ostvariti jedinstvo svih slojeva društva, svih klasa, svih narodnosti, svih partija, svih organizacija, svih rodoljuba Južnog Vijetnama, bez političkog distanciranja, kako bi se stvorila vlada širokog nacionalnog jedinstva, kako bi se pojačao pokret solidarnosti sa Severnim Vijetnamom, kako bi se rešio problem podelom zemlje onima koji je obrađuju, povećao životni standard naroda, usmerilo ponovnom miroljubivom ujedinjenju Otadžbine i spoljnoj politici nezavisnosti, mira i neutralnosti.«

od početka paralisala strategija agresora i osujetili njegovi planovi. Suština takve strategije je u sledećem:

a) pripremiti se za *dugotrajan, iscrpljujući i iznuravajući rat*, u kome preuzeti inicijativu i kontrolu nad celom teritorijom i uključiti sav narod u oružanu borbu i ostale oblike otpora, oslanjajući se u prvom redu na sopstvene snage; i

b) moral boraca i naroda je odlučujući faktor u oružanoj borbi i ratu. »Ovaj narod postoji još samo s tog razloga što se sve može ubiti, sve bombardovati i otrovati osim ideja i ideala koji su ovde sve«⁶;

c) *paralizovati udarnu* moć agresora, prinuditi ga da rasipa svoje snage, vezati ga za odbranu baza, garnizona i uporišta, namenuti mu dejstva »na frontu«, tj. na celoj teritoriji zemlje i tako prisiliti da odustane od svojih planova i načina vođenja rata.

d) *Partizansko ratovanje* je osnovni oblik rata.

Nesrazmeran odnos u veličini operativnih snaga i borbenoj tehnici zahtevao je od oslobodilačkih snaga takve borbene postupke u kojima će male, pokretne i relativno slabije naoružane formacije doći do punog izražaja. Izbegavaju se kruti frontovi i iscrpljujuće odbrambene borbe, agresor se sprečava u nametanju taktike u kojoj bi došle do izraza njegove prednosti u naoružanju, broju i pokretljivosti jedinica. Veštim manevrima, iznenađenjem i lukavošću oslobodilačke snage »nestaju s položaja«, agresor udara »u prazno«, iscrpljuje se na teškom i neprohodnom zemljištu (američki komandanti se stalno žale na nemoguću situaciju na ratištu gde nema pravog fronta, gde je front svugde i nigde, na terenu gde sa svih strana vrebaju vešto postavljene zasede i klopke).

Objekti napada oslobodilačkih snaga su, ponajpre, neprijateljeve kolone u pokretu kroz šumu i teško pristupačne terene, zatim uporišta, aerodromi, baze itd. Klasična zaseda zamenjena je iznenađnim vatrenim udarima i napadima bez juriša, zbog potrebe da se snage brzo povuku s poprišta borbe »u vidu lastinog repa« i u više pravaca. Centralizovano, brzo, smelo i iznenađno napadati, a zatim decentralizovano odstupati u malim grupama i u više pravaca od objekta napada — smisao je te taktike.

Oslobodilačke snage nastoje da nanesu što veće gubitke živoj sili agresora, pre svega starešinama.⁷ Amerikanci su u Vijetnamu

⁶ Aleksandar Vitorović: »Zeleno i rakete« izd. Duga, 1972.

⁷ Tako je prema podacima američke vojne komande u Sajgonu od početka rata poginulo 45.916 Amerikanaca, ranjeno ih je 303.555, a zarobljeno 1.709. Još 10.291 građanin SAD izgubio je život na vijetnamskom tlu van borbenih operacija. Trupe sajgonskog režima imale su 161.445 poginulih i 430.594 ranjenih. (»Borba« od 24. novembra 1972)

imali u proseku veće gubitke u starešinskom kadru nego u Koreji, pa čak veće i od gubitaka u drugom svetskom ratu. (Dok su ti gubici u Koreji, na primer, iznosili 5 odsto, a u drugom svetskom ratu 16 odsto, u Južnom Vijetnamu se penju čak na 19 odsto).

Inferiornost snaga FNO u modernoj tehnici i naoružanju zahteva takva taktička rešenja i postupke koji će u prvi plan *istaci čoveka kao odlučujućeg činioca oružane borbe*, od čijeg pravilnog angažovanja zavisi kreativno korišćenje i ostalih činilaca oružane borbe i rata — materijalno-tehničkih sredstava, prostora i vremena. Pokazalo se da je vijetnamski ratnik sposobniji, spremniji, obučeniji i hrabriji na svojoj rodnoj grudi od njegovog američkog suparnika koji je prešao više hiljada kilometara i došao u tuđu zemlju da se bori za njemu nejasne ciljeve. Američki vojnik se teško snalazi u nepristupačnim močvarama, džunglama, kanalima i brdima. On se boji džungle i plaši močvara, a uza sve to teško podnosi klimu, zazine od zmija, insekata, malarije i drugih opasnosti koje ga vrebaju na tom ratištu.

Vojničke prednosti, *tradicionalni i visoki moralni kvaliteti* vijetnamskog ratnika, veoma inventivno su iskorišćeni u organizaciji vojnih formacija i izboru oblika oružane borbe i taktičkih postupaka. Oružane formacije su se razvijale uporedo s procesom razvoja borbe, nicala su i kalile u toj borbi, koristeći se specifičnostima ratišta, vrstom i obimom naoružanja i opreme. U tom pogledu nije bilo nikakvih šablona i robovanja klasičnim šemama. Surova praksa rata vrlo brzo je korigovala sve ono što se pokazalo lošim.

Oružane snage FNO čine *operativne i teritorijalne jedinice* s tačno utvrđenom strategijskom ulogom i zadacima u oružanoj borbi.

Operativne jedinice su organizovane u samostalne bataljone, pukove i više formacije, s odgovarajućim elementima podrške, borbenog i materijalnog obezbeđenja. Težište je na manjim formacijama, naročito u južnim predelima zemlje u dolini reke Me Kong, jer su se one pokazale kao pokretljivije na bojištu i manje uočljive za brojnu neprijateljevu avijaciju i helikoptere. Te jedinice su *nosioi manevra i udara* po kolonama, bazama, uporištima i drugim objektima. Na severnom frontu Južnog Vijetnama krupnije operativne formacije su se pokazale sposobne i za izvođenje napadnih i odbrambenih borbi i *operacija* većih razmera.

Teritorijalne jedinice su različitog sastava i veličine. Formirane su širom zemlje u tzv. grupe za samoodbranu, seoske straže i odrede, zatim miliciju, regionalne odrede, diverzantske i udarne grupe. Te jedinice su namenjene za razvlačenje neprijatelja na celoj terito-

riji zemlje, za »prikivanje« njegovih snaga za uporišta i baze, za kontrolu teritorije i pružanje pomoći organima vlasti. One stvaraju uslove za uspešan manevar operativnih snaga.

Seoski odredi su sastavljeni od bezmalo sveg stanovništva u selu. To su odredi čiji pripadnici rade i bore se. Borci su danju vredni seljaci, a noću hrabri gerilci i diverzanti. Ti odredi uređuju položaje oko sela, kopaju rovove i tunele, postavljaju prepreke, obavljaju izviđačku delatnost, obučavaju omladinu u rukovanju oružjem, organizuju i rade u partizanskim radionicama, itd.

Narod je svoja sela pretvorio u sela otpora, s kilometrima podzemnih tunela, rovova i prepreka. Amerikanci iznose podatak da im je za slamanje odbrane i zauzimanje jednog sela potrebna jedna četa, a takvih sela i zaselaka u Južnom Vijetnamu ima više od četiri hiljade.

Regionalni gerilski odredi obavljali su slične zadatke, ali na širem području. Teritorijalne jedinice, prema tome, imaju izuzetno važan strategijski značaj i zadatke. One kontrolišu teritoriju, nalaze se svugde, parališu pokret neprijatelja, napadaju njegove manje grupe, ugrožavaju uporišta, kontrolišu komunikacije, razvlače neprijateljeve snage i iznuravaju ih, te tako stvaraju uslove za uspešna dejstva operativnih snaga.

Za borbu na moru, rekama i kanalima FNO ima jedinice mornarice i rečne flotile, koje su ispoljile veliku efikasnost u borbi i s krupnijim agresorovim plovnim objektima.

Zanimljivo je sagledati organizaciju alžirske oslobodilačke vojske, jer ona potvrđuje zakonitost u stvaranju i razvoju oružane sile revolucije.

Najniža jedinica bila je *grupa* od 11 do 13 vojnika, kojom je komandovao narednik. Ona se delila na dve ekipe: jednu je sačinjavao puškomitraljezac sa poslugom, a drugu pešaci. Grupama su komandovali kaplari.

Tri grupe sačinjavale su *sekciju* kojom je komandovao ađutant. Sekcija je predstavljala, u stvari, *osnovnu taktičku samostalnu jedinicu*; u nadležnost sekcije, pored vojnih pitanja, spadali su: politički rad, obaveštajna služba, veza. Svaka sekcija *dejstvovala je samostalno* na određenom prostoru i predstavljala *političko-administrativnu vlast u svom kraju*. To znači da su po organizaciji, formaciji i nadležnosti u pogledu borbene aktivnosti, sekcije skoro identične sa partizanskim četama ili prvim odredima u početku našeg NOR-a, dok su kao politička vlast predstavljali nešto sasvim drugo.

Tri sekcije sačinjavale su *četu* na čelu sa oficirom, potporučnikom, koji je bio vojni i politički rukovodilac.

Bataljon je bio sastavljen od tri ili više četa, na čelu mu se nalazio kapetan, koji je imao tri pomoćnika, poručnika — za vojna pitanja, za politička pitanja i za obaveštajna pitanja i vezu.

Deset do petnaest, a u nekim slučajevima i više bataljona sačinjavali su *vilaju*, sa pukovnikom na čelu, koji je, takođe, imao tri pomoćnika, majora.

Ceo Alžir bio je podeljen na šest vilaja i istočnu bazu, koja se nalazi na sektoru prema tuniskoj granici. Pukovnici, komandanti vilaja, bili su članovi Komiteta za vojne operacije i, u stvari, predstavljali Vrhovni štab narodnooslobodilačke vojske. Oni su, po pravilu, bili okupljeni na jednom mestu, a komandu nad svojom vilajom prepuštali su prvom pomoćniku (majoru), zaduženom za vojna pitanja. Vrhovni štab je bio inicijator i koordinator većih operacija, u jednom delu ili u celoj zemlji, dok je osnovna inicijativa za borbu protiv neprijatelja bila u rukama sekcija, četa i bataljona.⁸

Posebno valja ukazati na to da su oslobodilačke snage Južnog Vijetnama vrlo uspešno rešile osnovno pitanje partizanske strategije u pogledu *naoružanja* i ratne tehnike. One maksimalno iskorišćavaju vatrenu moć oružja i pokretljivost jedinica. Masovna upotreba minobacača, bestrajnih topova i specijalnih raketnih oružja afirmisala je novi oblik dejstva, *tzv. borbu sa odstojanja*.

S druge strane, ni u jednom drugom partizanskom ratu verovatno nije do takvog stepena došla do izražaja veština da se modernoj tehnici suprotstavi priručno, primitivno oružje. U Južnom Vijetnamu postoji čitav arsenal oružja, koje izrađuju sami borci — od *tzv. puške* sa stostrukom upotrebom i bambusovog kolja, do raznih vrsta bombi i mina iznenađenja. U svemu tome odlučujuću ulogu imaju izvanredna samoinicijativa, stvaralaštvo i maštovitost boraca i seoskih majstora, koji obilato koriste tamošnju floru i zemljište za izradu oružja i različitih vrsta prepreka.

Takve jedinice biraju *načine dejstva i taktičke postupke*, u kojima dolaze do punog izražaja njihove prednosti i mogućnosti. Težište je na *noćnim dejstvima, iznenadnim napadima i vatreanim udarima, infiltraciji, zasedama, prepadima, diverzijama, borbi u tunelima, klopkama, itd.* Sva ta dejstva su sračunata na brzini, inventivnosti i smelosti boraca, kao i na iznenađenju, samoinicijativi i na to da se što više parališe tehnička superiornost agresorovih formacija.

Stvaranje i odbrana *slobodne teritorije*, kao osnovica za borbu i otpor, izuzetno je važno pitanje partizanske strategije. To zahteva

---

⁸ Zdravko Pečar: »Alžir«, izdanje »Kultura«, Beograd, 1959. godine, i Rajko Tanasković: »Faktori izgradnje i organizacije oružanih snaga«, izd. VIZ, Beograd, 1971. godine.

odgovarajuće postupke oružanih snaga, nameće probleme odbrane teritorije, odnosa prema kvislinškoj vlasti, ilegalnom radu, kolaboraciji, itd. Rešenje tih problema u Južnom Vijetnamu je veoma originalno. »Moramo živeti u uskoj integraciji s neprijateljem. On, na primer, misli da je ovo seoce njegovo. Međutim, ono je, u stvari, naše. Ljudi stalno dolaze iz Sajgona, a ne slute da se nalaze na jednom od naših oslobođenih područja. Naša i neprijateljeva teritorija ulaze jedna u drugu, isprepliću se, osobito ovde, u okolini Sajgona« — kaže N. U. Fat, jedan od rukovodilaca FNO.

U neposrednom angažovanju naroda u oružanoj borbi i ostalim oblicima otpora, FNO je ispoljio izuzetnu inventivnost, masovnost u izboru načina dejstava i postigao velike rezultate.⁹ »Narod mora da bude veliki okean u kome će se svaki neprijatelj udaviti« (Mao Ce Tung).

Amerikanci iznose podatak da su imali 16,4 odsto gubitaka izvan borbenih dejstava na frontu, jer u akcijama učestvuju svi — deca, žene i starci. Iskustva u vezi sa aktivnošću žena su, na primer, veoma zanimljiva pošto su one retko kada ispoljile toliku borbenost kao u Južnom Vijetnamu. Objašnjenje za to je u tome što su one u toj borbi videle šansu za svoju emancipaciju, za otklanjanje tradicionalnih odnosa u društvu koji su za njih bili izuzetno teški. Žene se slobodno i vrlo brzo afirmišu u novom društvu. U oružanim snagama ih ima oko 10 odsto i one su borci, komandiri i komesari (zamenik vrhovnog komandanta oružanih snaga je žena), zatim lekari, bolničari, rukovodioci nove vlasti. One organizuju lov na špijune i pilote, razvijaju kulturni i politički život, vode borbu protiv neprijateljske propagande, organizuju politički rad, kulturnu delatnost, zdravstvenu zaštitu, brinu se o deci i nemoćnima, itd.

U *izviđačku i obaveštajnu delatnost* uključeni su svi slojevi društva na oslobođenoj i okupiranoj teritoriji. Gotovo nijedan neprijateljev agent ne može se provući u oslobođenu zonu, nijedna jedinica se ne može približiti, a da ne bude otkrivena i praćena, a komanda oslobodilačkih snaga tačno obaveštena o njenom pokretu. Ništa ne može promaći ustaničkom komandovanju, jer ono do najsitnijih poje-

⁹ Zanimljivo je spomenuti šest čuvenih pravila, u kojima je sublimirana taktika borbe naroda protiv agresora. Evo tih pravila:

Svako može tući američke agresore,

I male jedinice mogu tući neprijatelja,

Boriti se može bilo kojim (kakvim) oružjem,

Neprijatelja je moguće tući na svakom mestu (svuda), svakog momenta i u svakoj pogodnoj prilici,

Ako je neko odlučan, uvek će naći najbolji način za uspeh u borbi, i
Moguće je tući i pobediti jedinicu bilo kog vida ili roda američke vojske, a naročito u borbi prsa u prsa (bliskoj borbi).

dinosti poznaje raspored i vrednost neprijateljevih jedinica, zna za planirane pokrete, navike kadra, itd. Uza sve to FNO ima stalnu i neposrednu kontrolu nad američkim bazama. Sekretarice, telefonisti, šoferi, služitelji, kuvari i drugo osoblje, zaposleno kod Amerikanaca, vodi lukavu borbu protiv svojih poslodavaca. Zbog toga, i pored velike pokretljivosti i najsavremenijih sredstava za izviđanje i osmatranje, američke trupe od početka rata nisu uspele da iznenade ili da zarobe gotovo ni jednu jedinicu FNO. Još je u mnogo čemu tajna kako je FNO uspeo da parališe američke mogućnosti.

Oslanjanje na *slobodarske i borbene tradicije* je jedno od izvorišta vojne strategije oslobodilačkih snaga. Vijetnamski oslobodilački pokret praktično je stvar koliko je stara i francuska kolonijalna vlast, kojoj je prethodila uporna borba protiv Kineza, Mongola, Indusa i drugih osvajača. Vijetnamci su, i pored toga što su se na njihovom prostoru sudarale razne vere i civilizacije, ljubomorno čuvali i sačuvali originalnost svoje zemlje, kulture i morala. Vijetnamsko selo je do detalja organizovano, ono čini osnovnu društvenu, versku i političku ćeliju društva. Zbog toga, dobiti bitku za selo znači — dobiti mase. To Amerikanci nisu mogli da shvate, ili su shvatili isuviše kasno. Međutim, za potpunu pobedu u ratu moraju se dobiti mase i u gradovima, u čemu neki oslobodilački pokreti nisu potpuno uspeli, pa ni FNO u Južnom Vijetnamu.

U sukobu sa oružanim snagama koje imaju toliko inventivnu strategiju i taktiku, snage agresora zaista nemaju izgleda na pobedu. Osuđene su da u bazama i uporištima, opkoljene žicama i minskim poljima, pasivno očekuju napade oslobodilačkih snaga. Američke snage se praktično nalaze u strategijskom okruženju (više od 2/3 efekтива angažovano je na obezbeđenju i zaštiti, tj. na straži, u patrolama, itd.). Zato se američki komandanti često žale »da nemaju dovoljno snage da gone komuniste«. To je sjajna ilustracija opšte zakonitosti oslobodilačkih ratova u kojima se agresor očajnički raspinje između operativnih zahteva u borbi sa oslobodilačkim oružanim snagama i zadataka koje mu nameće kontrola teritorije. Još je Klauzevic pisao o tome da se teškoće regularnih armija u borbi s narodom povećavaju geometrijskom progresijom.

U takvim uslovima i faktor *vreme* se urotio protiv agresora. Što agresija duže traje, situacija za agresorove snage postaje sve teža na svim frontovima. Američko iskustvo u vijetnamskom ratu to najbolje potvrđuje. U samoj Americi raste antiratno raspoloženje zbog ekonomskih, društvenih i političkih potresa i moralne krize izazvane nepravednim ratom u Vijetnamu. Progresivno javno mnjenje u svetu, pa i većina američkih saveznika, sve više osuđuju takav

rat, a na frontu u Vijetnamu američke oružane snage sve više osećaju neslavan kraj. Međutim, u uslovima izolovanog, ograničenog rata, gde su mogućnosti agresora veoma velike, faktor vreme i za oslobodilačke snage može se manifestovati u težnji da se rat što pre završi, jer gubici oružanih snaga, a posebno naroda, mogu da izazovu teške moralne krize.

I u proceni *odnosa snaga* agresori se redovno varaju, što su američki stratezi u Vijetnamu samo potvrdili. Oni su, naime, računali da je broj ljudi u oružanim snagama i nadmoć u tehnici i naoružanju odlučujući činilac u utvrđivanju odnosa snaga. Međutim, takvi proračuni su se pokazali suviše jednostrani i tehnokratski. Odnos snaga je najmanje brojni odnos, aritmetički izraz; on je, pre svega, strategijski odnos, dijalektička sinteza svih činilaca oružane borbe, izraženih u određenoj srazmeri. Na žalost planera u Pentagonu, odnos snaga ne može izračunati kompjuter, jer taj odnos nije jednostavan grafikon: mogućnost — efikasnost — cena — rentabilnost. U toj formuli se ne može izraziti kreativna ljudska ličnost i njene mogućnosti u oružanoj borbi, a ona je najvažnija komponenta oslobodilačkog rata.

Takva logika dovela je američke komande do toga da u odnos snaga računaju samo borbene efektivne oružanih snaga na frontu, pri čemu gube iz vida da u oslobodilačkoj borbi ne ratuju samo regularne jedinice već ceo narod. To je rat u kome svaki rodoljub postaje borac.

Francuzi su, i pored armije koja je brojala više od 700.000 vojnika, morali pristati na pregovore u Evijanuu i to baš kada je veći deo jedinica alžirske oslobodilačke armije bio izvan zemlje. Francuske oružane snage su pobeđene u alžirskom selu, jer su se sukobile sa deset miliona Alžiraca, sa snagom koja je za njih bila nesavladiva.

Sjedinjene Američke Države ratuju u Vijetnamu protiv celog vijetnamskog naroda, koji na jugu i severu ima više od 30 miliona stanovnika. U takvom opštenarodnom ratu ni jedan agresor, bez obzira na njegovu veličinu i snagu oružanih snaga, ne može da stvori povoljan odnos snaga koji bi mu omogućio pobedu.

Američke oružane snage su u vijetnamskom ratu mnogo naučile u oblasti ratne veštine, i stekle velika iskustva u načinu borbe protiv oslobodilačkih snaga, u tzv. protivgerilskim dejstvima. Amerikanci su znatno unapredili svoje formacije i poboljšali borbenu tehniku. Izuzetnu pažnju posvećuju izučavanju iskustava s vijetnamskog ratišta (što, uostalom, čine i druge zemlje). Standardne, krute i glomazne formacije zamenjene su novim, manjim i pokretljivijim sastavima. Formirali su i nove jedinice s velikim brojem helikoptera,

koji su pokazali znatne prednosti u uslovima partizanskog rata. Američke trupe su stekle velika iskustva u borbi u zasedi, u noćnim dejstvima, bliskoj borbi, ratovanju u šumi, džungli, u močvarama, itd. Posebnu pažnju posvećuju obuci i moralnopsihološkim priprema vojnika i starešina, posebno tzv. »specijalnim snagama«. Unapređuju klasična oružja za blisku borbu — pušku, puškomitraljez, mitraljez, itd., a elektronska i detektorska sredstva za otkrivanje partizanskih snaga, njihovih položaja i pokreta, nalaze sve veću primenu. Kad je reč o novim sredstvima, treba imati u vidu da tu ima i preterivanja u njihovim mogućnostima, efikasnosti, obimu upotrebe itd. I to je deo američkog psihološkog rata na vijetnamskom ratištu, a i šire.

Saznanje da se narod može uspešno boriti protiv snaga agresora, čak i kad je on supersila, najdragocenije je iskustvo koje nam pruža vijetnamski rat. Lokalni — ograničeni ratovi su pokazali sve slabosti, pa i nemoć klasične vojne organizacije, posebno u partizanskom načinu ratovanja. To, međutim, ne znači da će se agresori odreći sile i lokalnih ratova kao sredstva politike. Na to nas, opet, upućuju zaključci koje su izvukli američki stratezi iz vijetnamskog rata. Čuju se, naime, mišljenja vojnih, a i autoritativnih naučnih sredina, kako nije greška Sjedinjenih Američkih Država u tome što su intervenisale u Vijetnamu, već u tome što — kad su se već na to odlučile — nisu ovo učinile dovoljno snažno i odlučno.

To znači da u SAD daju jasno do znanja da se ne odriču vojnih intervencija, ni drugih oblika pritisaka iz arsenala specijalnog rata. Potrebno je, kako kažu, utvrditi koliko su važni interesi za koje treba da intervenišu, kakve su domaće snage na koje se treba osloniti, jer »ukoliko su oni zaista od vitalnog interesa opravdana je i strategija koja uključuje veliki rizik, ponekad čak i pod najnepovoljnijim uslovima«.

Takve strategijske koncepcije u savremenom svetu, opterećenom dubokim protivurečnostima, moraju da zabrinjavaju pre svega male i slobodne narode i zemlje, posebno one u regionima izvan »vitalnih interesa« supersila, tj. u područjima u kojima bi se moglo nešto postići raznim pritiscima, pa i lokalnim ratovima, a da se pri tome ne rizikuje globalna konfrontacija i svetski nuklearni rat.

Pukovnik
Mihajlo VUČINIĆ